

Nr 87

Kungl Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612); given Stockholms slott den 2 mars 1962.

Under återopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed anhålla om riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612).

GUSTAF ADOLF

Gösta Skoglund

Propositionens huvudsakliga innehåll

Det vid propositionen fogade författningsförslaget har till syfte dels att något minska antalet underrättelser till markägare i samband med utställande av förslag till tomtindelning och dels att möjliggöra att byggnadslov för uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning inom område med stadsplan förenas med villkor rörande den tid, under vilken skylten eller anordningen får bibehållas.

Förslag

till

Kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612)

Härigenom förordnas, att 34 § 2 mom., 51 § 1 mom. och 58 § 2 mom. samt 70 och 72 §§ byggnadsstadgan den 30 december 1959 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

34 §.

2 mom. Förslag till tomtindelning skall genom byggnadsnämndens försorg utställas till granskning under viss tid, minst tre veckor; och äger den, som ej åtnöjes med förslaget, att under samma tid framställa anmärkning däremot hos nämnden. Utställande erfordras dock icke, om samtliga ägare av mark inom kvarteret skriftligen medgivit att dylikt förfarande ej tillämpas.

Om utställande av förslag till tomtindelning skola ägarna av mark inom kvarteret underrättas på sätt i 17 § 4 mom. första stycket sägs. Är markägares vistelseort okänd och finnes ej någon, som veterligen äger att föra talan för honom, skall kungörelse om utställandet före den bestämda tidens början ske i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för orten införas.

2 mom. Förslag till tomtindelning skall genom byggnadsnämndens försorg utställas till granskning under viss tid, minst tre veckor; och äger den, som ej åtnöjes med förslaget, att under samma tid framställa anmärkning däremot hos nämnden. Utställande erfordras dock icke, om samtliga ägare av mark inom kvarteret *eller, där förslaget uppenbarligen berör blott vissa markägare, dessa* skriftligen medgivit att dylikt förfarande ej tillämpas.

Om utställande av förslag till tomtindelning skola ägarna av mark inom kvarteret underrättas på sätt i 17 § 4 mom. första stycket sägs, *dock att underrättelse icke erfordras till markägare, som uppenbarligen ej beröres av förslaget.* Är markägares vistelseort okänd och finnes ej någon, som veterligen äger att föra talan för honom, skall kungörelse om utställandet före den bestämda tidens början ske i den eller de tidningar, i vilka kommunala meddelanden för orten införas.

Vidtages ändring — — — motsvarande tillämpning.

(Gällande lydelse)

(Förelaggen lydelse)

51 §.

1 mom. Har byggnad genom brand eller annorledes blivit skadad i väsentlig mån och blir den ej iståndsatt inom skälig tid, äger byggnadsnämnden, om så prövas erforderligt, föreskriva att byggnaden skall rivras.

1 mom. Har byggnad genom brand eller annorledes blivit skadad i väsentlig mån eller är den på grund av vanvård att anse som förfallen och blir den ej iståndsatt inom skälig tid, äger byggnadsnämnden, om så prövas erforderligt, föreskriva att byggnaden skall rivras.

58 §.

2 mom. Vid byggnadslov — — — villkorets fullgörande.

Byggnadslov, som avser uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning, må begränsas att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen viss tid. Byggnadsnämnden äger på ansökan medgiva förlängning av tiden.

70 §.

Har byggnad uppförts eller annan anordning vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot godkända ritningar eller av byggnadsnämnden meddelade eller eljest gällande föreskrifter, är byggnadens eller anordningens ägare skyldig att undanröja eller ändra det utförda i den mån nämnden finner nödigt att meddela föreläggande därom. Vid meddelande av föreläggande må utsättas vite eller föreskrivas det äventyr, att åtgärden i händelse av tredska verkställes genom nämndens försorg på den tredska kandes bekostnad. Föreläggande må meddelas ändå att handräckning kan beviljas enligt 148 § byggnadslagen.

Har byggnad uppförts eller annan åtgärd vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot godkända ritningar eller av byggnadsnämnden meddelade eller eljest gällande föreskrifter, är ägaren av den fastighet, byggnad eller anordning, varom fråga är, skyldig att undanröja eller ändra det utförda i den mån nämnden finner nödigt att meddela föreläggande därom. Vid meddelande av föreläggande må utsättas vite eller föreskrivas det äventyr, att åtgärd till vinnande av rättelse i händelse av tredska verkställes genom nämndens försorg på den tredska kandes bekostnad. Föreläggande må meddelas ändå att handräckning kan beviljas enligt 148 § byggnadslagen.

Underlåter någon — — — stycket sägs.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

72 §.

Kommunens styrelse äger på kommunens vägnar överklaga länsstyrelsens beslut i ärende rörande av byggnadsnämnd antaget förslag till *ändring av stadsplan eller byggnadsplan* eller *till tomtindelning eller ändring därav*, såframt ej klagan på grund av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen är utesluten, och må även eljest i sådant ärende föra kommunens talan och bevaka dess rätt.

Kommunens styrelse äger på kommunens vägnar överklaga länsstyrelsens beslut i ärende rörande av byggnadsnämnd antaget förslag till stadsplan, byggnadsplan eller tomtindelning eller ändring därav, såframt ej klagan på grund av stadgandet i 150 § tredje stycket byggnadslagen är utesluten, och må även eljest i sådant ärende föra kommunens talan och bevaka dess rätt.

Mot beslut — — — denne bestämmer.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1962.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Skoglund, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga om *ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612)* samt anför därvid följande.

I en den 16 december 1960 dagtecknad skrivelse har Svenska stadsförbundet — under återopande av en till förbundet inkommen framställning från byggnadsnämnden i Stockholm — hos Kungl. Maj:t hemställt om viss ändring av bestämmelserna i 34 § 2 mom. byggnadsstadgan.

Över stadsförbundets hemställan har, efter remiss, yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus och Västmanlands län, Svenska kommunaltekniska föreningen, Svenska landskommunernas förbund och Sveriges fastighetsägareförbund.

Jag hemställer att nu få upptaga detta ärende till behandling.

Vidare avser jag att i detta sammanhang behandla en av överståthållarämbetet i skrivelse den 31 december 1959 gjord hemställan rörande rätt för byggnadsnämnd att förordna om borttagande eller ändring av skylt. Över denna framställning har yttrande avgivits av byggnadsstyrelsen. Sedan en promemoria innefattande förslag till ändring av de i ämnet gällande bestämmelserna upprättats inom kommunikationsdepartementet, har yttranden över promemorian avgivits av länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län ävensom av Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Stockholms handelskammare och handelskammaren i Göteborg. Vid länsstyrelsernas yttranden har fogats utlåtanden av vissa andra myndigheter.

Jag hemställer också att i anslutning till nu berörda spörsmål få behandla vissa frågor om jämkningar av huvudsakligen redaktionell natur i 51, 70 och 72 §§ byggnadsstadgan.

Gällande författningar

Främst hänvisas till *byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385; angående ändringar se 1948: 383, 1949: 666, 1953: 329, 1954: 198, 1955: 316, 1958: 430 och 1959: 611; BL)* samt till *byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612; BS)*.

I det följande kommer även att beröras innehållet i *naturskyddslagen den 21 november 1952 (nr 688)*, *allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 (nr 617; angående upphävande av viss bestämmelse se 1958: 663)*, *lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar* (ang. ändringar se 1947: 386, 1952: 236 och 1960: 375) samt *lagen den 3 september 1939 (nr 608) om enskilda vägar* (ang. ändringar se 1947: 183 och 387, 1952: 234 och 1954: 197).

Kallelser i tomtindelningsärenden

Vissa gällande bestämmelser

Enligt 28 § BL skall byggnadskvarter indelas till tomter sålunda att det kan ändamålsenligt bebyggas i överensstämmelse med stadsplanen. I 29 § BL är föreskrivet, att tomtindelning såvitt möjligt bör ske i ett sammanhang för hela kvarteret och att tomtindelning, som avser endast en del av ett kvarter, skall ske så, att återstoden kan indelas till lämpliga tomter. I 29—33 §§ BL finns ytterligare bestämmelser rörande tomtindelning, bl. a. när tomtindelning skall verkställas, när befintlig tomtindelning skall ändras, hur kostnaderna för tomtindelning och ändring därav skall bestridas samt hur tomtindelning antages och fastställs. — Enligt 88 och 90 §§ BL skall de nu omnämnda bestämmelserna, vilka i första hand gäller städerna, äga motsvarande tillämpning i municipalsamhällen, och enligt 106 § BL äger de tillämpning jämväl med avseende å ort på landsbygden, för vilken stadsplan fastställts.

I anslutning till nu nämnda bestämmelser i BL har i 31—34 §§ BS givits en del detaljföreskrifter om tomtindelning. Sålunda finns vissa närmare bestämmelser om upprättande, utställande, antagande och fastställande av tomtindelning eller ändring av sådan indelning meddelade i 34 § BS. Enligt 2 mom. i nämnda paragraf skall förslag till tomtindelning genom byggnadsnämndens försorg utställas till granskning under viss tid, minst tre veckor; och äger den, som ej åtnöjes med förslaget, att under samma tid framställa anmärkning däremot hos nämnden. Utställande erfordras dock icke, om samtliga ägare av mark inom kvarteret skriftligen medgivit att dylikt förfarande ej tillämpas. Om utställande av förslag till tomtindelning skall ägarna av mark inom kvarteret underrättas på sätt i 17 § 4 mom. första stycket sägs. Är markägares vistelseort okänd och finnes ej någon, som veterligen äger att föra talan för honom, skall kungörelse om utställandet före den bestämda tidens början ske i den eller de tidningar, i vilka kommunala

meddelanden för orten införes. Vidtages ändring i förslaget, sedan det varit utställt för granskning, skall stadgandet i 17 § 5 mom. äga motsvarande tillämpning. — Hänvisningen till 17 § 4 mom. innebär, att nyss omförmälda underrättelser till markägare skall ske skriftligen samt tillställas vederbörande med posten under rekommendation eller eljest bevisligen, dock med vissa lättnader för det fall att mark är samfäld för flera fastigheter med skilda ägare. Hänvisningen till 17 § 5 mom. innebär att tomtindelningsförslag, som ändras efter utställandet, skall utställas på nytt, såvida ej samtliga de sakägare, vilka beröres av ändringen, skriftligen godkänt denna eller ock underrättats om ändringen på sätt i 17 § 4 mom. sägs samt erhållit tillfälle att vid sammanträde eller annorledes ta del av densamma.

Svenska stadsförbundets hemställan

I sin den 16 december 1960 dagtecknade skrivelse har Svenska stadsförbundet — på sätt förut anförts — hos Kungl. Maj:t hemställt om ändring av bestämmelserna i 34 § 2 mom. BS i syfte att nedbringa antalet markägarunderrättelser i tomtindelningsärenden. Till stöd för sin nämnda hemställan har förbundet åberopat en hos förbundet gjord framställning från byggnadsnämnden i Stockholm jämte därvid fogat tjänsteutlåtande av stadsbyggnadskontoret i staden.

Ur innehållet i nämnda handlingar må här anföras följande.

Stadsbyggnadskontoret har i sitt utlåtande inledningsvis framhållit, att bestämmelserna i 34 § 2 mom. BS innebär viss ändring i förhållande till vad som gällde enligt den äldre byggnadsstadgan av år 1947. Bestämmelserna i den äldre stadgan innebar att byggnadsnämnden, när förslag till tomtindelning eller ändring av tomtindelning uppgjorts, hade att utställa förslaget för granskning viss tid, minst 14 dagar, under vilken anmärkningar mot förslaget fick göras hos nämnden. Byggnadsnämnden skulle genom kallelsebrev, vilka skulle avsändas med posten under rekommendation eller eljest bevisligen, före början av den för granskningen bestämda tiden underrätta kända och inom riket boende markägare, vilkas rätt berördes av förslaget, samt drätselkammaren. Till grund för underrättelseförfarandet brukade i praktiken läggas en av vederbörande mättningsman upprättad markägareförteckning. I sådan markägareförteckning torde normalt ha upptagits dels de fastigheter, vilka helt eller delvis ingick i det område (kvarter eller del av kvarter), vilket föreslogs skola tomtindelas, och dels de fastigheter, vilka direkt angränsade detta område. Om ett förslag till tomtindelning eller ändring av tomtindelning endast omfattade en mindre del av ett kvarter, fick således endast en mindre del av markägarna inom kvarteret underrättelse om åtgärden. — I 1959 års BS har — enligt vad stadsbyggnadskontoret framhållit — minsta utställningstiden utsträckt från 14 dagar till tre veckor. Vidare är man numera vid utställande av förslag till tomtindelning eller ändring av tomtindelning skyldig att om ut-

ställningen underrätta samtliga ägare av mark inom kvarteret, även om tomtindelningsförslaget endast avser en mindre del av kvarteret. Under rättelser skall vid ändring av tomtindelning tillställas icke blott, såsom förut, ägare av mark utan även innehavare av tomträtt.

Stadsbyggnadskontoret har framhållit, att den nya bestämmelsen om skyldighet att underrätta alla ägare av mark inom kvarteret att döma av vissa uttalanden motiverats med att det i vissa fall kan vara svårt att bedöma, vilka av markägarna som beröres av en ifrågasatt tomtindelning eller tomtindelningsändring. Denna synpunkt är emellertid enligt kontorets uppfattning icke invändningsfri. Det kan — enligt vad som framhålles i tjänsteutlåtandet — visserligen många gånger vara svårt att i förväg avgöra vilken påföljd en viss tomtindelning eller tomtindelningsändring kan komma att få eller vilka markägare, som är »berörda», så länge endast en ansökan om tomtindelning föreligger, men sedan ett förslag till tomtindelning eller ändring av tomtindelning upprättats, kan någon tveksamhet i berörda avseenden icke anses förefinnas. En ändring av en fastställd tomtindelning, där ändringen endast avser en mindre del av ett kvarter, är nämligen till sina verkningar ofta klart begränsad till en mindre del av kvarteret och man kan utan vidare fastslå, att ändringen icke har någon som helst betydelse för eller kan påverka tomtindelningen i andra ändan av ett kanske förhållandevis stort kvarter. Enligt stadsbyggnadskontoret måste den som upprättar förslag till tomtindelning samt byggnadsnämnden, som har att antaga detsamma, rimligtvis anses fullt kapabla att bedöma, vilka markägare, som får anses berörda av ett upprättat tomtindelningsförslag.

I tjänsteutlåtandet från stadsbyggnadskontoret har vidare gjorts gällande, att de nya bestämmelserna medför olägenheter, bestående i ökade kostnader för rekommenderade postförsändelser samt väsentligt ökat arbete med upprättande av markägareförteckningar. Vidare har framhållits, att de markägare, som underrättas om ett utställt tomtindelningsförslag, ofta måste ta ledigt från sitt arbete samt ådraga sig resekostnader för att kunna ta del av det utställda förslaget, vilket ibland orsakar irritation, särskilt då fråga är om åtgärder, mot vilka vederbörande icke rimligen kan ha något att erinra, t. ex. i fall då ett förslag till ändring av tomtindelning på grund av en stadsplaneändring endast avser avskärning av ett kvartershörn å en tomt i ena ändan av ett stort kvarter och under rättelse tillställes ägaren av en tomt i andra ändan av kvarteret. Vidare anses i utlåtandet, att de nya bestämmelserna leder till en påtaglig ökning av arbetet för den personal, som har att tillhandagå allmänheten med demonstration m. m. av utställda tomtindelningsförslag.

Under återopande av de nu återgivna synpunkterna har stadsbyggnadskontoret betecknat det som angeläget med en sådan ändring av bestämmelserna i 34 § 2 mom. BS, att uttrycken »samtliga ägare av mark» och »ägarna av mark» utbytes mot uttrycket »berörda ägare av mark».

Byggnadsnämnden i Stockholm har anslutit sig till uttalandena i stadsbyggnadskontorets utlåtande.

Svenska stadsförbundet har, med åberopande av vad byggnadsnämnden anfört, hemställt om sådan ändring av 34 § BS att de däri upptagna bestämmelserna får det av stadsbyggnadskontoret och byggnadsnämnden angivna innehållet.

Remissyttrandena

Stadsförbundets hemställan har tillstyrkts i yttrandena från *länsstyrelserna i Malmöhus och Västmanlands län* med förmälan, att det framförda förslaget innebär en förenkling och icke kan anses medföra minskning i rättssäkerhet. — *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har framhållit att den gällande författningstexten är klar och otvetydig, medan den föreslagna ändringen innebär att man inför en diskretionär prövning av sakägarefrågan, vilken ibland kan ge rum för olika lösningar. De bestämmelser av motsvarande innebörd, vilka fanns i 1947 års stadga, torde emellertid enligt länsstyrelsen i tveksamma fall regelmässigt ha tolkats så, att man hellre medräknat sakägare såsom av åtgärden berörd än uteslutit honom, och de äldre bestämmelserna har därför, såvitt känt är, icke föranlett någon rättsosäkerhet. Med hänsyn härtill och då förslaget är ägnat att förenkla förfarandet samt i icke obetydlig mån inbespara arbete och besvär för byggnadsnämnder och enskilda, har länsstyrelsen funnit sig kunna tillstyrka den föreslagna författningsändringen. — Framställningen har också tillstyrkts i yttrandena från *Svenska kommunal-tekniska föreningen* och *Svenska landskommunernas förbund*.

Större betänksamhet har kommit till uttryck i yttrandet från *länsstyrelsen i Jönköpings län*, som anfört bl. a. följande:

De olägenheter vid tillämpningen av författningsbestämmelserna i fråga som byggnadsnämnden påtalat är visserligen beaktansvärda — f. ö. har även här i länet missnöje försports över bestämmelsernas utformning. Med hänsyn till de rättssäkerhetssynpunkter lydelsen ger uttryck för ställer sig länsstyrelsen emellertid tveksam till om det är lämpligt att, som förbundet föreslagit, helt återgå till den före den 1 juli 1960 gällande ordningen beträffande ägares medgivande respektive underrättelse till ägare, särskilt som genom gällande stadga lättad skett i fråga om möjligheten att åstadkomma tomtindelningsändring. Med tanke på de ofta förekommande fall då ändringen gäller endast avskärning av ett hörn samt därmed jämförliga obetydliga jämkningar har länsstyrelsen dock intet att erinra mot att en uppmjukning kommer till stånd, om så anses möjligt utan avsteg från principen att alla ägare i kvarteret skall ha rätt att göra sin mening hörd. Sålunda kan undantag måhända göras beträffande ägare som uppenbarligen icke beröres, eventuellt med den ytterligare inskränkningen att då endast skall vara fråga om ändring av tomtindelning i anledning av sådan ändring av stadsplan som är av ringa betydelse. Om den antydda uppmjukningen kommer till stånd, torde syftet med förbundets förslag i huvudsak vara vunnet.

Lantmäteristyrelsen har i huvudsak anslutit sig till de synpunkter, som anlagts i stadsförbundets framställning. Till ytterligare utveckling av dessa synpunkter har styrelsen framhållit, bl. a., att ett stadgande av den innebörd, som förbundet föreslagit, uppenbarligen bör tillämpas så, att underrättelse tillställs sådana sakägare, om vilka man icke med säkerhet kan säga, om de är berörda av saken eller icke. Att kalla markägare i onödan möter emellertid betänkligheter framför allt i fall, då kallelser förekommer i större utsträckning och träffar samma person flera gånger, något som lätt kan inträffa t. ex. vid partiella tomtindelningar i ett kvarter. Sådana upprepade kallelser avtrubbar nämligen markägarnas uppmärksamhet och orsakar risk för att vederbörande icke reagerar, när ett förslag verkligen berör honom. Styrelsen har också framhållit, att man vid avstyckning inom byggnadskvarter icke kallar andra markägare än ägaren eller ägarna av den fastighet, som ingår i förrättningen, samt att dispens jämlikt 67 § BS icke förutsätter underrättelse till annan än granne och detta endast om åtgärden kan inverka på hans rätt. Sammanfattningsvis har styrelsen som sin mening anfört, att stadsförbundets framställning är starkt motiverad. En ändring av gällande bestämmelser bör därför ske antingen på sätt förbundet föreslagit eller också på det sättet, att från bestämmelsen om att underrättelse i tomtindelningens ärenden skall tillställas alla markägare i kvarteret göres undantag i fråga om markägare, som med visshet ej beröres av ärendet.

En mera utpräglad kritisk inställning till framställningen har kommit till uttryck i yttrandet från *byggnadsstyrelsen*. Styrelsen har framhållit, att den nya bestämmelsen i 34 § 2 mom. BS visserligen kan leda till att antalet underrättelser till markägare blir onödigt stort, något som är särskilt påtagligt i fall då ett stort antal tomter, exempelvis ett kvarter för radhusbebyggelse med en särskild tomt utlagd för varje radhusenhet, beröres av en stadsplaneändring som endast innebär en mindre jämkning av kvartersgränsen, t. ex. en avskärning av ett kvartershorn e. d. Denna olägenhet bör dock enligt styrelsen i viss mån kunna minskas, om underrättelsen till markägarna även innehåller uppgift om vad ändringen i tomtindelningen innebär. Man bör, på sätt framhållits vid tillkomsten av den nuvarande bestämmelsen, beakta att det sannolikt ofta finns en kategori, om vilken man icke med säkerhet kan säga, om den är berörd av tomtindelningen eller ej. Styrelsen har i detta hänseende hänvisat till handlingarna i visst av Kungl. Maj:t år 1955 prövat besvärsmål. Bestämmelserna i BS ger — enligt vad styrelsen framhållit — full klarhet, vilka markägare som skall underrättas i ett givet fall, och bestämmelserna innebär i ett sådant fall ökad rättssäkerhet. Betydelsen härav bör enligt styrelsens uppfattning icke underskattas, särskilt när det som vid tomtindelning är fråga om det sista skedet i ett områdes planering med fördelning mellan fastighetsägarna av mark och byggnadsrätt som för dessa kan ha betydande

de värden. I jämförelse med vad som är föreskrivet om skyldighet att underrätta markägare när fråga är om antagande av stadsplan är undermåttsskyldigheten vid tomtindelning i vissa fall mindre vidsträckt; vid t. ex. ändring av tomtindelningen för ett helt kvarter är sålunda skyldigheten att underrätta markägare dock begränsad till ägare av mark inom kvarteret. Ehuru enligt styrelsen otvivelaktigt vissa skäl kan åberopas för stadsförbundets hemställan synes dock en ändring av de gällande bestämmelserna icke framstå som så angelägen att den — efter den korta tid bestämmelserna varit gällande — nu bör vidtagas. Emellertid har styrelsen ifrågasatt, om icke handlingarna i ärendet lämpligen bör överlämnas till 1954 års fastighetsbildningskommitté för att av kommittén tagas under övervägande vid fullgörandet av dess utredningsuppdrag.

Sveriges fastighetsägareförbund har bestämt avstyrkt bifall till stadsförbundets hemställan. Till motivering av denna ståndpunkt har förbundet framhållit, att kostnader och viss arbetsbelastning å tjänstemän icke bör kunna åberopas såsom argument mot en ordning, som införts och upprätthålles i rättssäkerhetens intresse. Enligt förbundet torde f. ö. de kostnader och det merarbete som här är i fråga vara högst överkomliga. Några påtagliga olägenheter för enskilda markägare eller irritation från deras sida över erhållna underrättelser har icke kommit till förbundets eller dess lokalföreningars kännedom. Enligt förbundets mening är nuvarande regler nödvändiga ur rättssäkerhetssynpunkt. Utvidgningen av underrättelseplikten företogs icke som en isolerad ändring av byggnadsstadgan utan tillkom i samband med att byggnadsnämnden erhöll väsentligt vidgade befogenheter att företaga ändring av fastställd tomtindelning. Svårigheterna att avgöra vilken markägare som är »berörd» av en viss tomtindelningsändring torde vara uppenbara, även om de organ, som upprättar och antager förslag i ämnet, skulle vara högt kvalificerade, något som enligt förbundets uppfattning icke undantagslöst är fallet. Den skillnad, som synes föreligga i underrättelseplikten beträffande stadsplan och tomtindelning, torde dock endast vara skenbar av den anledningen att stadsplan regelmässigt avser större områden, minst ett kvarter. Härtill kommer att antagande och ändring av stadsplan är underkastade avsevärt större offentlighet än tomtindelning. Om en markägare icke erhållit underrättelse om förslag till stadsplan har han möjlighet att ändå erhålla kännedom om förslaget. Sådan möjlighet föreligger icke när det gäller förslag till tomtindelning.

Borttagande och ändring av skyltar

Vissa gällande bestämmelser

Enligt 52 § BS skall skylt till form, färg och utförande i övrigt fylla skäliga anspråk på prydighet och vara lämpad för platsen. Särskilt skall tillses, att skylten icke inverkar menligt på stads- eller landskapsbilden

eller medför brandfara eller risk för olycksfall samt att den ej skymmer sikten längs gata eller på annat sätt verkar störande på trafiken å gata eller annorstädes eller för närboende. Skadad eller eljest bristfällig anordning skall, om den ej iståndsättes, snarast borttagas. Vad nu sagts gäller även ljusanordning, som icke är hänförlig till skylt. — Jämlikt 54 § 1 mom. tredje stycket BS fordras byggnadslov för uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning inom område med stadsplan. — I 69 § BS finns bestämmelser om straff för bl. a. den, som vidtager någon i stadgan omförmäld åtgärd utan att hava erhållit byggnadslov, där sådant erfordras, eller som underlåter att ställa sig till efterrättelse vad i stadgan eljest är föreskrivet rörande rätt att vidtaga sådan åtgärd. — I 70 § BS är bestämmelser givna om rätt för byggnadsnämnd att meddela förelägganden. Har byggnad uppförts eller annan anordning vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot godkända ritningar eller av byggnadsnämnden meddelade eller eljest gällande föreskrifter, är byggnadens eller anordningens ägare skyldig att undanröja eller ändra det utförda i den mån nämnden finner nödigt att meddela föreläggande därom. Vid meddelande av föreläggande kan utsättas vite eller föreskrivas det äventyr, att åtgärden i händelse av tredska verkställes genom nämndens försorg på den tredska kandes bekostnad. Föreläggande kan meddelas även i fall, då det är möjligt att bevilja handräckning enligt 148 § BL. Underlåter någon att utföra arbete eller vidtaga annan åtgärd, som åligger honom jämlikt BS eller med stöd därav meddelat beslut, äger byggnadsnämnden ock den befogenhet att förelägga vite, som nu sagts.

Överståthållarämbetets framställning

I överståthållarämbetets förutberörda skrivelse den 31 december 1959 har ämbetet förklarat sig till Kungl. Maj:ts prövning hänskjuta frågan, om icke rätt hör stadgas för byggnadsnämnd att under vissa förutsättningar förordna om borttagande eller förändring av skylt, oaktat skylten anbragts med vederbörligt byggnadslov.

Till motivering för yrkandet har överståthållarämbetet inledningsvis lämnat en redogörelse för vissa i Stockholm gällande bestämmelser om skyltar. Det har framhållits, att sådana bestämmelser före den 1 september 1958 fanns meddelade i särskilda ordningsföreskrifter för staden, utfärdade med stöd av 1868 års ordningsstadga för rikets städer. Bestämmelserna avsåg skyltarnas storlek och beskaffenhet i övrigt samt föreskrev skyldighet att i vissa fall söka tillstånd för anbringande av skylt. Tillståndsgivningen var enligt vissa grunder uppdelad mellan överståthållarämbetet — på senare år poliskammaren — och byggnadsnämnden. Oavsett om tillstånd till uppsättande av skylt lämnats eller icke, kunde poliskammaren i vissa fall på framställning av byggnadsnämnden eller efter dess hörande förordna att skylten skulle inom viss tid borttagas eller ändras. Närmare

bestämt kunde så ske, om skylten inverkade menligt på intrycket av historiskt eller konstnärligt värdefull byggnad eller eljest medförde vanprydnad, om skylten i besvärande grad verkade skymmande för grannskapet eller trafiken eller verkade förvillande för trafiken eller om skylten i påfallande grad till storlek eller utsprång avvek från gällande måttbestämmelser eller — beträffande ljusskylt — om denna orsakade olägenhet för närboende eller för omgivningen i övrigt. — En översyn av de i Stockholm gällande skyltbestämmelserna företogs — enligt vad ämbetet framhållit — kort efter tillkomsten av 1956 års allmänna ordningsstadga. Huvuddelen av skyltbestämmelserna överfördes därvid till en särskild kungörelse angående skyltar, skyltskåp m. m. (skyltkungörelsen), utfärdad i form av byggnadsordningsbestämmelser med stöd av byggnadsstadgan den 30 juni 1947. I en lokal ordningsstadga intogs vissa bestämmelser om affischer, annonser och andra sådana tillkännagivanden utomhus å allmän plats eller mot sådan plats vettande vägg, staket o. d. Kungörelsen och den lokala ordningsstadgan antogs av stadsfullmäktige genom beslut den 17 juni 1958 samt fastställdes av ämbetet den 17 juli 1958 och trädde i kraft den 1 september samma år.

Beträffande innehållet i den år 1958 tillkomna skyltkungörelsen har ämbetet framhållit, att i kungörelsen uppställts vissa allmänna krav på skylts utseende och beskaffenhet. För uppsättande av skylt har dessutom uppställts krav på tillstånd av byggnadsnämnden i form av byggnadslov, dock med vissa undantag. I kungörelsen har vidare föreskrivits att skylt skall fästas säkert och underhållas väl samt att skadad eller eljest bristfällig anordning skall, om den ej iständsättes, snarast borttagas. Däremot har — enligt vad ämbetet framhållit — i skyltkungörelsen icke intagits någon motsvarighet till den bestämmelse i de äldre ordningsföreskrifterna, som gav polismyndighet rätt att under vissa förutsättningar förordna om borttagande eller förändring av skylt. Detta torde enligt ämbetets uppfattning bero på att ämbetet under ärendets behandling framfört vissa invändningar mot en sådan bestämmelse. Närmare bestämt gick invändningen ut på att tvekan kunde råda om det vore tillåtet att i byggnadsordning införa föreskrift, som i själva verket innebure att ett meddelat byggnadslov kunde återkallas utan att skyltägaren försummat underhållet av skylten eller eljest eftersatt någon honom åvilande skyldighet. Beträffande sådana skyltar, som anbragts utan byggnadslov och som icke fyllde de i skyltkungörelsen angivna allmänna kraven, hade från ämbetets sida i ärendet anförts, att ingripande för åstadkommande av rättelse vore möjligt med stöd av föreskrifter i den då gällande byggnadsstadgan. Emellertid har — enligt vad ämbetet uppgivit — med stöd av 23 § ordningsstadgan införts vissa övergångsbestämmelser, som innebär att poliskammarens tidigare befogenhet att förordna om borttagande eller förändring av skylt överförts på byggnadsnämnden vad angår skylt, uppsatt före kungörelsens ikraftträdande.

Föreskrifterna i BS medger enligt ämbetets mening erforderlig förhandsprövning av skyltar inom stadsplanelagt område, varjämte det torde vara möjligt att med stöd av bestämmelserna i nämnda stadga utöva en tillfredsställande kontroll över skyltarna i de övriga områden, där bestämmelserna i 52 § sagda stadga är tillämpliga. Däremot anser ämbetet att reglerna i BS icke ger någon omedelbar ledning för lösning av frågan om borttagande eller ändring av skylt, som anbragts med vederbörligt byggnadslov. Visserligen är det enligt ämbetets erfarenhet endast i undantagsfall, som behov föreligger att förordna om borttagande av sådan skylt, men under skyltkungörelsens behandling hos de kommunala myndigheterna har det dock ansetts angeläget, att möjlighet därtill föreligger. Den omständigheten att tillstånd tidigare meddelats till uppsättande av skyltanordning på exempelvis en kulturhistoriskt eller konstnärligt värdefull byggnad bör — enligt vad som anförts i ämbetets skrivelse — icke rimligen ur det allmännas synpunkt utgöra hinder för förordnande om borttagande eller ändring av skylten, därest den i samband med en omfattande ändring av byggnadens exteriör uppenbarligen skulle inverka menligt på denna. Det kan enligt ämbetets mening också hända, att skyltar, som vid uppsättandet icke verkat störande på trafiken, kan komma att göra det i samband med en omläggning av trafiklederna eller signalsystemet. Ämbetet har dock framhållit som självklart, att en dylik befogenhet för byggnadsnämnden icke bör få användas annat än då särskilt trängande skäl föranleder därtill.

Enligt överståthållarämbetet synes det icke uteslutet, att frågan kan lösas genom att byggnadsloven för skyltar göres tidsbegränsade eller förses med villkor, som medger återkallelse eller ändring av byggnadslovet i sådana situationer, som nyss angivits. Därest denna väg skulle anses framkomlig, är det enligt ämbetet önskvärt, att detta kommer till uttryck i de närmare föreskrifter rörande tillämpningen av BS, som kan komma att meddelas med stöd av 76 § nämnda stadga. — Om den nu angivna utvägen icke anses framkomlig, bör enligt ämbetets mening frågan, med hänsyn bl. a. till trafikens krav, lösas lagstiftningsvägen.

Byggnadsstyrelsens yttrande

Byggnadsstyrelsen har sagt sig vara väl medveten om att skyltar i bl. a. de av överståthållarämbetet berörda fallen med hänsyn till inträffade ändrade förhållanden kan vara så olämpliga, att deras borttagande eller ändring är i hög grad önskvärt. Såsom särskilt viktigt har i styrelsens yttrande framhållits, att skyltar icke får inverka menligt på trafiksäkerheten. Emellertid vore det enligt styrelsens uppfattning ägnat att inge vissa betänkligheter ur rättssäkerhetssynpunkt, om det skulle vara möjligt att meddela förordnande om borttagande eller ändring av skyltar, som uppsatts med vederbörligt tillstånd, endast av den anledningen att ändrade för-

hållanden, som skyltens ägare icke kunnat råda över eller förutse, sedermera inträffat. Med tanke på bl. a. de kostnader, som kan ha nedlagts på skylten, kan ett dylikt förordnande, i all synnerhet om skylten varit uppsatt endast en kort tid, enligt styrelsens uppfattning framstå som uppenbart obilligt. Styrelsen har vidare framhållit, att det icke endast är beträffande skyltar som borttagande eller ändring vid ändrade förhållanden framstår som önskvärt, utan att detsamma kan vara fallet med en hel del andra fasta anordningar, t. ex. radioantenn, mur, bensinpump, ljusanordning och upplag, och att även byggnader kan behöva borttagas eller ändras.

Enligt byggnadsstyrelsens mening kan de av överståthållarämbetet påtalade olägenheterna av de nuvarande rättsreglerna på området, vilka förutsätter att byggnadslov i princip icke får tidsbegränsas, ej sägas vara så stora, att någon författningsändring skulle vara nödvändig. Styrelsen anser, att man i stor utsträckning bör kunna komma till rätta med problemen genom att byggnadsnämnden är restriktiv i sin tillståndsprövning beträffande skyltar och således vägrar tillstånd när det kan finnas grundade skäl att antaga att skylten i framtiden kan komma att vålla olägenheter. I många fall kan emellertid förutsättningar finnas för ett tidsbegränsat byggnadslov, om sökanden själv begär sådant lov. En dylik ansökan bör lämpligen kunna kombineras med en förbindelse av sökanden att efter utgången av den i ansökningen givna tiden på anmodan av kommunal myndighet borttaga eller ändra skylten så att den kan godtagas. Några särskilda föreskrifter härom torde icke vara behövlige.

Byggnadsstyrelsen har också framhållit, att i de förmodligen tämligen få eller ur förevarande synpunkter mindre betydelsefulla fall, där det av styrelsen skisserade systemet för tillståndsgivningen icke kan tillämpas, givetvis alltid i sista hand återstår möjligheten att tillgripa expropriation, därest skyltens borttagande eller ändring påkallas med hänsyn till trafik-säkerheten.

På nu anförda grunder har byggnadsstyrelsen hemställt att överståthållarämbetets framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Departementspromemorian

Med anledning av överståthållarämbetets hemställan och byggnadsstyrelsens däröver avgivna yttrande har, såsom förut nämnts, inom kommunikationsdepartementet upprättats en promemoria med förslag till ändring av 58 § byggnadsstadgan. Förslaget går ut på att till paragrafen fogas en bestämmelse av innebörd att byggnadslov för uppsättande eller väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning skall kunna begränsas att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen viss tid med möjlighet för byggnadsnämnden att på ansökan medgiva förlängning av tiden.

Yttranden över promemorian

Det i departementspromemorian framlagda förslaget har tillstyrkts i yttrandena från *länsstyrelserna i Malmöhus och Västerbottens län* samt från *länsarkitekten i Malmöhus län, byggnadsnämnderna i Göteborg och Häl-singborg, stadsarkitekten i Malmö och vägförvaltningen i Västerbottens län.*

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har anlagt samma synpunkter som byggnadsstyrelsen samt har härjämte ifrågasatt, om icke frågan bör göras till föremål för utredning, avseende även väglagstiftningen och natur-skyddslagstiftningen.

De hörda näringsorganisationerna har åberopat en promemoria, upprät-tad av *Näringslivets byggnadsdelegation*. I promemorian har framhållits, att större skyltar kan vara lika dyrbara som vissa byggnader och reglerna om byggnadslov för skyltar bör grundas på samma principer som byggnadslov för byggnader. Delegationen har rekommenderat, att man i förekommande fall söker komma till rätta med olämpliga skyltar genom expropriation eller frivilliga uppgörelser samt genom att man iakttar restriktivitet vid pröv-ning av ansökningar om byggnadslov. Farhågor har uttalats för att tids-begränsade byggnadslov för skyltar blir vanligare än som avsetts i prome-morian. Av dessa skäl har delegationen avstyrkt förslaget.

Departementschefen

Vad till en början angår det av stadsförbundet framförda yrkandet om ändring av bestämmelserna i 34 § BS rörande *kallelser i tomtindelnings-ärenden* vill jag framhålla, att denna fråga var föremål för ganska in-gående behandling i samband med 1959 års ändringar i byggnadslagstift-ningen.

Nuvarande bestämmelser i ämnet grundar sig på förslag, som fram-lades av 1951 års byggnadsutredning i dess år 1957 avgivna betänkande »Förenklad byggnadslagstiftning» (SOU 1957:21). I samband med re-miss till lagrådet av ett på grundval av samma betänkande utarbetat för-slag till lag om ändring i byggnadslagen framhöll jag, att föreskrifterna i byggnadsstadgeförslaget om att alla markägare inom kvarteret skulle kallas till tomtindelningsförrättning kunde anses motiverade av att det oftast var svårt att i förväg avgöra, hur en tilltänkt åtgärd kom att in-verka för övriga ägare av mark inom kvarteret (prop. 1959:168 s. 242). I anledning av propositionen väcktes inom riksdagen två motioner (I: 599 och II: 714), i vilka hävdades att det var opraktiskt och onödigt att under alla förhållanden betrakta samtliga ägare av mark inom ett kvarter såsom sakägare vid tomtindelning samt att sakägarekretsen borde begränsas på samma sätt som i äldre rätt. Tredje lagutskottet, dit såväl propositionen som motionerna hänvisades, framhöll (L³ U 26 s. 139), att möjligheten att göra ändring i fastställd tomtindelning betydligt vidgades genom den

vid 1959 års riksdag föreslagna lagstiftningen. Utskottet ansåg det därför vara av vikt att alla, som berördes av en sådan åtgärd, blev underrättade därom. Situationen kunde enligt utskottet i ett givet fall tänkas vara den, att man ganska lätt kunde ange vissa sakägare, som utan minsta tvekan var »berörda», och likaledes vissa andra, som lika säkert ej var »berörda», men att det sannolikt ofta fanns också en tredje kategori, nämligen den om vilken man icke med säkerhet kunde säga om den var berörd eller ej. Då det dessutom kunde antagas många gånger bli svårt att i förväg avgöra vilken påföljd en viss tomtindelning kunde komma att få, syntes det utskottet ur såväl rättssäkerhetssynpunkt som praktisk synpunkt mest ändamålsenligt att underrättelse tillställdes alla markägare inom kvarteret. Riksdagen lämnade uttalandet utan erinran (Rskr 358).

Den uppfattning om lämpligaste utformningen av hithörande bestämmelser, som sålunda kom till uttryck vid tillkomsten av BS, vinner stöd vid jämförelse med de i BL förekommande grundläggande bestämmelserna om tomtindelning. Den i 29 § BL givna regeln om att tomtindelning såvitt möjligt skall ske i ett sammanhang för hela kvarteret är uppenbarligen motiverad av att lagstiftaren ansett det vanskligt att i förväg bedöma, hur en partiell tomtindelning återverkar på möjligheterna att åstadkomma en lämplig fastighetsbildning och bebyggelse inom återstoden av kvarteret. Möjlighet finns visserligen att låta tomtindelning avse endast en del av ett kvarter, men för att så skall få ske har i lagen angivits såsom uttrycklig förutsättning, att återstoden av kvarteret kan indelas till lämpliga tomter. Huruvida denna förutsättning är för handen låter sig icke avgöras på grundval av formella kriterier utan förutsätter en prövning i sak av frågan om sättet för tomtindelningens utförande med beaktande bl. a. av vad stadsplanen föreskriver rörande kvarterets bebyggande. Från principiell synpunkt är det önskvärt, att förrättningsmannens avgörande, i den mån det berör sakliga spörsmål av här angiven art, icke sker utan att samtliga de markägare, på vilkas rätt avgörandet teoretiskt kan inverka, får tillfälle att framföra sina synpunkter på frågan.

Måhända kan det rentav göras gällande, att den i BS föreskrivna begränsningen av underrättelseskyldigheten till att avse ägare av mark inom kvarteret är alltför snäv och bör utvidgas att avse ägare av mark i angränsande gata samt i vissa fall även ägare av mark i annat närbeläget kvarter. Detta synes dock vara att gå onödigt långt med hänsyn bl. a. till att intressenter av de sist åsyftade kategorierna förut erhållit tillfälle att yttra sig i samband med utställandet av stadsplanen för området och i vissa fall även erhåller underrättelse om den efterföljande tomtmättningsförrättningen. I stadsplanen avgöres grunderna för markens användning, och i samband med tomtmättningsförrättningen kontrolleras de privaträttsliga äganderättsförhållandena. Det mellanliggande ledet, nämligen den administrativa tomtindelningen, synes knappast vara av sådant intresse för

ägare av gatemark och ägare av mark i närbelägna kvarter, att dessa bör kallas även till tomtindelningsförrättningen. Mot den nuvarande begränsningen av sakägarbegreppet till att omfatta endast ägare av mark inom det byggnadskvarter, som tomtindelningen avser, synes därför några vägande erinringar icke kunna göras.

Frågan kan således begränsas till huruvida det är möjligt att ytterligare minska kretsen av dem, som skall erhålla underrättelse om tomtindelningsförrättning. Härvid torde det vara lämpligt att skilja mellan det fall, att mark tomtindelas för första gången, och det fall, då fråga är om ändring av förut bestående tomtindelning.

Vid tomtindelning av mark, som icke förut undergått sådan indelning, torde det undantagslöst vara nödvändigt att om åtgärden underrätta samtliga ägare av icke tomtindelas mark inom kvarteret, detta med hänsyn till åtgärdens prejudicerande inverkan på fastighetsbildningen inom återstående delar av kvarteret. Däremot torde ägarna av sådan mark, som redan undergått tomtindelning, i allmänhet icke ha något mera framträdande intresse av fastighetsbildningen inom återstoden av kvarteret. Lämpligen bör dock åtminstone de närmaste grannarna underrättas om åtgärden, så att de får tillfälle att vid behov framställa yrkanden om jämkning av tomtindelningen.

När fråga är om ändring av redan bestående tomtindelning, kan det med visst fog sägas, att jämkning av gränserna för en eller ett fåtal tomter i allmänhet icke är av större intresse för ägarna av övriga tomter i kvarteret, eftersom åtgärden icke inverkar på gränserna för dessa. Emellertid bör beaktas, att förutsättningarna för ändring av bestående tomtindelning genom 1959 års lagstiftning blivit jämkade därhän, att tomtindelningsändring numera kan påkallas bl. a. för att främja saneringsåtgärder. Initiativrätt tillkommer icke blott byggnadsnämnden utan jämväl varje markägare. Inom ett byggnadskvarter, varest bebyggelsen befinner sig i sådant skick, att saneringsåtgärder snart kan visa sig påkallade, är förhållandena ur de enskilda tomtägarnas synvinkel jämförbara med förhållandena inom ett kvarter, som ännu icke undergått tomtindelning. Varje tomtägare har ju intresse av att man icke inom någon del av kvarteret vidtager åtgärder, vilka förhindrar eller försvårar att en blivande tomtindelning för resten av kvarteret verkställs på det sätt, som bäst tillgodoser hans synpunkter. Detta talar med skärpa för att man icke bör underlåta att kalla någon tomtägare, när förhållandena är sådana, att ytterligare tomtindelningsändringar kan förutses inom kvarteret. — Däremot lär det i sådana fall, då en omreglering av tomtindelningen icke framstår som aktuell, ofta ej möta betänkligheter att något inskränka antalet underrättelser till markägare, om ärendet blott rör mindre jämkning av gränserna för en eller annan tomt. Såsom exempel kan nämnas, att s. k. hörnavskärning eller annan mindre jämkning av tomts gräns mot gata

eller mot granntomt i regel icke kan antagas rubba grunderna för den gällande tomtindelningen inom kvarteret.

Av det anförda framgår, att bestämmelserna i 34 § BS i vissa fall leder till att förrättningsmännens underrättelseskyldighet i förhållande till markägarna blir mera omfattande än som påkallas av hänsyn till sakägarnas intressen. Ett återinförande av de äldre reglerna, enligt vilka förrättningsmannen från fall till fall hade att pröva, vilka markägare inom kvarteret som berördes av den aktuella indelningsåtgärden, skulle emellertid medföra andra olägenheter, bestående i en ökning av risken för misstag med därav följande ekonomiska konsekvenser för markägarna och för förrättningsmannen, vartill kommer att förrättningsmannen tvingas att personligen ta befattning med utsändandet av underrättelser i en helt annan omfattning än om åtgärden — såsom enligt nuvarande regler — har karaktär av expeditionellt rutingöromål.

Då således de nuvarande reglerna icke kan anses fullt tillfredsställande och en återgång till den äldre ordningen ej heller är att rekommendera, synes den lämpligaste lösningen bestå i en kompromiss, ägnad att tillvarata fördelarna hos båda alternativen utan att medföra dessas nackdelar. För att tillgodose skäliga anspråk på rättssäkerhet synes bestämmelserna böra bygga på nuvarande regel, enligt vilken underrättelser skall tillställas samtliga ägare av mark inom kvarteret. För att å andra sidan möjliggöra en förenkling av kallelseförfarandet vid tomtindelingsförrättningar av begränsad omfattning och betydelse torde såsom ett undantag från nämnda huvudregel böra föreskrivas, att underrättelser icke behöver tillställas markägare, som uppenbarligen ej beröres av det aktuella tomtindelingsförslaget. En dylik utformning av bestämmelserna synes ägnad att i tillräcklig mån inskräpa vikten av att underrättelse tillställs alla markägare inom kvarteret, som möjligen kan i något hänseende beröras av den tilltänkta tomtindelingsåtgärden, samtidigt som förrättningsmannen får möjlighet att efter prövning från fall till fall nedbringa antalet underrättelser, där detta framstår som motiverat. — Möjligen kan mot det nu skisserade förslaget invändas, att det till formuleringen något avviker från de i övrigt likartade föreskrifterna i 17 § 4 mom. första stycket, 23 § och 25 § andra stycket BS. Skillnaden i uttryckssätt synes emellertid till fullo motiverad av att kretsen av tänkbara sakägare i de fall, som avses i sistnämnda tre paragrafer, är betydligt mera vidsträckt och obestämd än i nu förevarande fall samt av att de personliga underrättelserna där kompletteras med andra kallelseåtgärder.

Det hittills anförda har närmast tagit sikte på bestämmelserna i 34 § 2 mom. andra stycket om förrättningsmans skyldighet att avsända underrättelser till markägare i samband med utställande av förslag till tomtindelning. Därest denna bestämmelse ändras på sätt nu skisserats, bör en liknande ändring också vidtagas med avseende å den i första stycket av

samma moment givna bestämmelsen om att utställande icke erfordras, när samtliga ägare av mark inom kvarteret skriftligen medgivit att dylikt förfarande ej tillämpas.

Jag förordar, att 34 § 2 mom. BS ändras i enlighet med vad jag nu anför. Förslag till dylik författningsändring har upprättats inom kommunikationsdepartementet.

Överståthållarämbetets framställning rörande utvidgning av byggnadsnämnds befogenhet att förordna om *borttagande och ändring av skyltar* avser ett ämne, som tidigare endast i ringa mån berörts i allmänna, för riket i dess helhet gällande bestämmelser, men som ofta varit föremål för behandling i lokala stadgor och föreskrifter. Ämbetet har utförligt redogjort för den reglering av frågan, som varit gällande i Stockholm. Till den sålunda lämnade redogörelsen bör fogas den anmärkningen, att frågan reglerats efter väsentligt olika linjer i skilda orter. Såväl de materiella reglerna som reglerna om de befogenheter, vilka tillkommit byggnadsnämnd och polismyndighet, har sålunda varierat avsevärt. Vanligen har, med stöd av ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 eller äldre byggnadsstadgor, såsom villkor för rätt att uppsätta större skylt eller liknande anordning uppställts krav på tillstånd av polismyndighet, byggnadsnämnd eller annan myndighet. Icke sällan har dessutom bestämmelser meddelats om skyldighet att borttaga uppsatta skyltar efter tillsägelse eller föreläggande av myndighet.

De avvikelser, som förekommit mellan olika orter i fråga om sättet för reglering av frågor om skyltar, torde huvudsakligen ha berott på att författningarna icke innehållit några bestämda riktlinjer för hur frågan skolat lösas. I 1947 års byggnadsstadga var spörsmålet icke reglerat på annat sätt än genom en bestämmelse (76 § 2 mom.), enligt vilken i byggnadsordning för stad, köping och municipalsamhälle kunde införas krav på byggnadslov för bl. a. skyltning. I 1868 års ordningsstadga för rikets städer fanns ej heller några närmare bestämmelser till ledning för utformandet av föreskrifter om skyltar. Det var med andra ord överlämnat åt de kommunala beslutande organen samt åt länsstyrelserna såväl att bestämma vad som i materiellt hänseende skulle gälla rörande skyltar som att fördela beslutanderätten i dylika frågor mellan byggnadsnämnderna, å ena, samt magistrat, poliskammare eller annan polismyndighet, å andra sidan.

Bestämmelserna i BS innebär ett försök att reglera frågan efter enhetliga linjer. Enligt övergångsbestämmelserna till BS har byggnadsordningarna med vissa obetydliga undantag upphört att äga tillämpning fr. o. m. den 1 juli 1960, och någon möjlighet att införa nya byggnadsordningar eller andra däremot svarande lokala föreskrifter finns icke längre. Bestämmelserna i BS om skyltar och om byggnadslov för sådana

är avsedda att — jämte de tillämpningsföreskrifter, råd och anvisningar, som eventuellt utfärdas med stöd av 76 § i stadgan — innefatta en uttömmande reglering av frågan ur de synpunkter, som byggmyndigheterna har att beakta. Visserligen kvarstår möjligheten att reglera frågor om skyltning genom lokala ordningsstadgor, utfärdade med stöd av allmänna ordningsstadgan. Emellertid torde det icke vara möjligt att med stöd av allmänna ordningsstadgan införa lokala föreskrifter, som innefattar en från bestämmelserna i BS avvikande ordning för behandling av skyltfrågor eller som eljest står i strid mot bestämmelserna i BS. Till undvikande av missförstånd förtjänar dock framhållas, att hinder givetvis icke möter att i lokal ordningsstadga reglera exempelvis frågor om affischer och andra anordningar, vilka ej behandlas i BS, liksom ej heller att reglera skyltfrågor ur andra synpunkter än som beaktas i BS, t. ex. med hänsyn till allmän ordning och säkerhet.

Om man bortser från de bestämmelser om skyltar, som eventuellt finns meddelade i lokala ordningsstadgor, kan den ordning, som för närvarande gäller för prövning av skyltfrågor, beskrivas på följande sätt. Bestämmelserna i 22 och 23 §§ naturskyddslagen innehåller en rekommendation till den, som vill uppsätta skylt eller liknande anordning, att dessförinnan samråda med vederbörande länsarkitekt samt ger länsstyrelsen möjlighet att meddela föreläggande om borttagande eller ändring av uppenbart vanprydande skylt eller annan anordning. Dessa bestämmelser i naturskyddslagen gäller emellertid icke anordningar, vilkas tillåtlighet skall prövas i särskild ordning. — Enligt 39 § lagen den 30 juni 1943 om allmänna vägar får inom område, som ej är tätbebyggt, icke utan länsstyrelsens tillstånd förekomma annonstavlor, reklamskyltar e. d. på mindre avstånd än 50 meter från mitten av allmän väg. Vissa tavlor och skyltar är dock tillåtna. I 100 § lagen den 3 september 1939 om enskilda vägar finns bestämmelser, vilka ger länsstyrelsen viss möjlighet förbjuda anordningar, som kan inverka menligt på trafiksäkerheten å enskild väg. — Inom område med fastställd generalplan, byggnadsplan eller utomplansbestämmelser är den, som på byggnad eller annorstädes vill anbringa skylt eller annan i 52 § BS avsedd anordning, pliktig att iakttaga de i nämnda paragraf givna föreskrifterna. Underlåter han detta, kan byggnadsnämnden vid behov meddela föreläggande med stöd av 70 § BS att borttaga eller ändra anordningen. Byggnadslov erfordras icke, men vederbörande äger, om han så finner lämpligt, i förväg påkalla byggnadsnämndens prövning av anordningen enligt 54 § 4 mom. BS. — Inom område med stadsplan är nyssnämnda bestämmelser i 52 och 70 §§ BS också gällande, och härtill kommer, att vederbörande enligt 54 § 1 mom. tredje stycket BS är skyldig att söka byggnadslov för anordningens utförande samt att iakttaga de föreskrifter, som byggnadsnämnden i samband därmed meddelar om anordningens beskaffenhet, besiktning m. m.

I de fall, då byggnadslov icke erfordras, torde den sålunda gällande ordningen i stort sett fungera tillfredsställande. Visserligen föreligger ej någon absolut garanti mot tillkomsten av anordningar, som misspyder omgivningen, verkar störande på trafiken eller eljest är till olägenhet ur allmän synpunkt. Länsstyrelsens resp. byggnadsnämndens befogenhet att vid behov ingripa med föreläggande att borttaga eller ändra anordning, som befinner sig misspydande eller störande, torde emellertid i stort sett vara tillräcklig för att hindra en olämplig utveckling, särskilt som risken för ingripanden i efterhand innebär ett starkt återhållande moment, åtminstone när fråga är om större och mera kostsamma reklamanordningar. Genom möjligheten att vid behov samråda med länsarkitekten och att påkalla byggnadsnämndens prövning enligt 54 § 4 mom. BS kan å andra sidan företagen gardera sig mot ingripanden från myndigheternas sida under tiden närmast efter anordningens tillkomst och skydda sig mot risken för ekonomisk förlust.

Annorlunda ställer sig förhållandena i de fall, då byggnadslov erfordras, d. v. s. inom områden med stadsplan. Skyldigheten att söka byggnadslov innebär en i stort sett effektiv förhandskontroll av skyltarnas beskaffenhet men torde å andra sidan få den konsekvensen, att ingripanden i efterhand mot skyltar, som befinner sig olämpliga, i allmänhet icke kan förekomma. Rättspraxis med avseende å byggnadslov för skyltar är visserligen ännu icke så rikhaltig, att den kan sägas lämna avsevärd ledning för frågans bedömning. Byggnadslov för utförande av byggnad innebär emellertid enligt gängse uppfattning ett definitivt ståndpunktstagande till byggföretaget från byggnadsnämndens sida. Meddelat byggnadslov kan sålunda icke återkallas av byggnadsnämnden, och nämndens möjlighet att meddela föreläggande om borttagande eller ändring av byggnad, vilken anbragts med stöd av meddelat byggnadslov, är begränsad till vissa i BS särskilt angivna fall. Det finns icke anledning till antagande, att praxis i fråga om skyltar kommer att nämnvärt avvika från vad som sålunda gäller med avseende å byggnader. Byggnadsnämndens möjligheter att i efterhand ingripa mot skyltar och likartade anordningar, som till följd av ändrade förhållanden blir till olägenhet för trafiken eller som eljest visar sig olämpliga, är således mycket begränsade.

Det faktiska behovet att kunna meddela förelägganden om borttagande av skyltar, som anbragts med vederbörligt byggnadslov, är måhända i dagens läge icke särskilt framträdande. Åtskilliga omständigheter — bl. a. väg- och gatutrafikens utveckling samt den fortgående saneringen av centrala partier i städer och liknande samhällen — gör emellertid att man vid beviljande av byggnadslov för skylt icke alltid kan med säkerhet bedöma, huruvida anordningen är lämpad att bibehållas under längre tid. Detta medför i sin tur att man ofta måste tillämpa större restriktivitet i tillståndsgivningen än som vore nödvändig, om man hade möjlighet att

rätta till eventuella missgrepp i efterhand. Härigenom bindes utvecklingen på ett sätt, som säkerligen icke alltid är lyckligt. Det torde ligga i alla intresserade parters intresse, att byggnadsnämnden får friare händer på detta område, så att man icke av hänsyn till en oviss framtida utveckling nödgas ställa sig avvisande till åtgärder, som ur andra synpunkter icke möter någon erinran.

På sina håll har man prövat utvägen att utan stöd i författningen tidsbegränsa byggnadsloven för skyltar. Det torde också på en del håll ha förekommit att byggnadsnämnderna försökt påverka dem, som sökt byggnadslov för skyltar, att begränsa ansökningarna att gälla endast tidsbegränsade byggnadslov. Den omständigheten att tendenser gjort sig gällande att uppställa begränsningar, som icke torde vara avsedda i författningen, visar enligt min mening att här föreligger ett reformbehov, vilket i längden icke kan åsidosättas. Det är då givetvis bättre att frågan regleras i författningen på ett tidigt stadium, än att man anlitar metoder som ligger vid sidan om den gällande lagstiftningen.

Jag kan ej heller finna, att införandet av möjlighet att tidsbegränsa byggnadslov för skyltar skulle behöva vålla några avsevärda olägenheter för därav berörda näringsintressen. Eftersom byggnadslovet är en form av förhandsbesked rörande de villkor, som skall gälla för vidtagande av en viss åtgärd, t. ex. uppsättande av en skylt, har ju sökanden möjlighet att i förväg bedöma, om han vill vidtaga åtgärden på de villkor, som föreskrives i det konkreta fallet. Anser han icke villkoren vara tillräckligt förmånliga, står det honom fritt att avstå från åtgärden. Den omständigheten att uppsättandet av skyltar i vissa fall innebär betydande investeringar utgör alltså icke något skäl att avstå från att införa bestämmelser i förevarande ämne. Snarare kan förhållandet åberopas till stöd för motsatt mening, nämligen att skyltningstekniken numera nått sådan utveckling, att frågan om skyltlov tarvar en mera ingående reglering än tidigare.

Med det anförda avser jag givetvis icke att förorda införandet av en generell befogenhet för byggnadsnämnd att i efterhand förordna om borttagande eller ändring av anordningar, som anbragts med vederbörligt byggnadslov. Huvudregeln bör alltså vara, att byggnadslov är definitivt och icke kan ryggas av byggnadsnämnden. Flertalet skyltar och liknande anordningar, till vilka byggnadslov meddelas, är icke heller av den beskaffenhet, att några inskränkningar är påkallade av rätten att bibehålla dem för framtiden. F. ö. kan ju en anordning, som anbringas på byggnad, i allt fall icke bibehållas när byggnaden rives. Vad som erfordras torde i stort sett blott vara en möjlighet att vid behov kunna framdeles förordna om borttagande eller ändring av större och mera iögonenfallande anordningar, vilka tenderar att dominera stadsbilden, samt av vissa ljusskyltar och andra ljusanordningar, vilka i framtiden blir till olägenhet för trafiken eller ur annan synpunkt. Annonspelare och andra reklamtavlor torde

enligt terminologien i BS vara att anse som skyltar, och några särskilda bestämmelser om sådana anordningar synes därför icke behövlige.

Det nu redovisade reformbehovet synes mig bäst kunna tillgodoses genom införande av en bestämmelse, enligt vilken byggnadsnämnden vid meddelande av byggnadslov för skylt eller ljusanordning kan vid behov begränsa byggnadslovet att avse rätt att bibehålla skylten eller anordningen under viss tid med rätt för nämnden att på ansökan medgiva förlängning av tiden. En dylik bestämmelse är ägnad att i skälig mån tillgodoses behovet av ingripanden i efterhand mot icke önskvärda skyltar, även om de tillkommit efter vederbörligt byggnadslov, samtidigt som skyltägaren tillförsäkras att få bibehålla skylten viss minsta tid och sålunda i förväg kan bedöma, om åtgärden innebär en ur hans synpunkt lämplig investering. En författningsändring av denna begränsade innebörd torde kunna genomföras utan att det fördensfull är nödvändigt att närmare undersöka behovet av att reformera de principer, som gäller vid avgörande av skyltfrågor enligt naturskyddslagen eller lagen om allmänna vägar.

Det anförda innebär, att jag godtagger det förslag till författningsändring, som fogats vid förenämnda, inom kommunikationsdepartementet uppräntade promemoria. Jag föreslår i enlighet härmed, att en sådan författningsändring nu vidtages.

Under den tid — omkring ett och ett halvt år — som BS varit gällande, har på några punkter yppats tvekan om bestämmelsernas innebörd. Det synes mig lämpligt att i detta sammanhang upptaga frågan om förtydliganden av stadgans bestämmelser i dessa delar.

I 51 § 1 mom. BS är stadgat, att byggnadsnämnden, om byggnad genom brand eller annorledes blivit skadad i väsentlig mån och ej blir iståndsatt inom skälig tid, äger, om så prövas erforderligt, föreskriva, att byggnaden skall rivras. Under tiden närmast efter stadgans ikraftträdande var det föremål för delade meningar huruvida stadgandet ifråga kunde tillämpas jämväl i det fall, att byggnad blivit bristfällig till följd av vanvård eller annan sådan omständighet, utan att man kunde peka på att den blivit skadad genom brand eller annan därmed jämförlig händelse. Numera torde visserligen rättspraxis ha stannat i den enligt min mening riktiga uppfattningen av stadgandets innebörd, att även andra allvarliga skador på byggnad än sådana, som orsakats av naturhändelser, kan tagas i betraktande, när det gäller att avgöra, om rivningsföreläggande skall meddelas, men att sådant föreläggande icke bör komma i fråga, om det framstår som ett ur ekonomisk synpunkt rimligt alternativ att i stället iståndsätta byggnaden. Till undvikande av framtida missförstånd vill jag dock förorda en jämkning av texten i paragrafen, så att däri tydligt utsäges, att rivningsföreläggande kan meddelas när byggnad är att anse såsom förfallen på grund av vanvård.

Ett förtydligande synes också vara önskvärt av den förut omnämnda bestämmelse i 70 § BS, som ger byggnadsnämnd befogenhet att meddela föreläggande vid vite eller annat äventyr, om byggnad uppförts eller annan anordning vidtagits utan byggnadslov, där sådant erfordras, eller i strid mot godkända ritningar eller av byggnadsnämnden meddelade eller eljest gällande föreskrifter. Stadgandets formulering har nämligen ansetts ge utrymme för tvekan, huruvida detsamma är tillämpligt i fall, då den olovligt vidtagna åtgärden varken innebär uppförande av byggnad eller vidtagande av annan *fysisk* anordning utan består t. ex. i att en byggnad eller del därav tages i anspråk för annat ändamål än det, vartill byggnaden förut varit använd eller som finns angivet å fastställd ritning. Jämkningsen synes lämpligen kunna ske genom att orden »annan anordning vidtagits» utbytes mot orden »annan åtgärd vidtagits». I konsekvens härmed och för att bereda tillfälle att, där så erfordras, rikta föreläggandet även mot annan än byggnadens eller anordningens ägare torde jämväl den jämkningen böra vidtagas i paragrafen, att skyldigheten att ändra eller undanröja det utförda förklaras ankomma på »ägaren av den fastighet, byggnad eller anordning, varom fråga är».

Vidare synes en redaktionell jämkning vara påkallad i 72 § första stycket BS till utmärkande av att stadgandet är tillämpligt icke blott när byggnadsnämnd antagit förslag till ändring av stadsplan eller byggnadsplan utan jämväl då byggnadsnämnden antager sådan plan för tidigare icke planlagt område.

De nu angivna jämkningarna i lydelsen av 51 § 1 mom. samt 70 och 72 §§ BS torde böra vidtagas samtidigt med de av mig tidigare förordade ändringarna i nämnda stadga. Förslag till författningstext har upprättats inom kommunikationsdepartementet.

I enlighet med vad i det föregående anförts föreligger nu förslag till *kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612)*. Förslaget torde fogas såsom bilaga vid protokollet i detta ärende.

Föredraganden hemställer

att Kungl. Maj:t måtte genom proposition anhålla om riksdagens yttrande över förslaget.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bo Järmark